

Streszczenie rozprawy doktorskiej „Analiza postaci w „Świecie Dysku” Terry’ego Pratchetta”

Niniejsza rozprawa doktorska ma na celu propagowanie twórczości nieżyjącego już autora fantasy Terry’ego Pratchetta oraz pokazanie, w jaki sposób jego utwory odnoszą się do kwestii związanych ze współczesną kulturą, tak wysoką, jak popularną.

Praca jest podzielona na wstęp, trzy części i cztery rozdziały. Wstęp zawiera teorię postaci literackiej, jak również biografię Terry’ego Pratchetta i aktualny stan badań nad jego twórczością. Każda część omawia inne aspekty „Świata Dysku – część pierwsza poświęcona jest intertekstualnemu podejściu do postaci, druga wzajemnym powiązaniom pomiędzy gatunkami literackimi obecnymi w książkach Terry’ego Pratchetta i postaciami wprowadzającymi dany gatunek, zaś trzecia część zawiera próbę dyskusji nad tożsamością płciową u kobiet, mężczyzn, krasnoludów i czarownic.

Pierwszy rozdział omawia postaci z historycznymi hipotekstami, i dzieli się na analizę postaci z funkcją meta artystyczną i parodystyczną, oraz na dyskusję nad sposobem, w jaki Pratchett bawi się intertekstualnością imion swoich bohaterów – ludzi, krasnoludów i potworów z Piekielnych Wymiarów.

Drugi rozdział pochyla się nad postaciami ze „Świata Dysku,” u których można łatwo wyróżnić literacki hipotekst. Zawiera on analizę postaci wywodzących się z „Kruka” Edgara Allana Poe i szekspirowskich „Makbeta” i „Snu nocy letniej.”

Trzeci rozdział przedstawia fantasy jako gatunek literacki, jak również sposób, w jaki Pratchett wprowadza i odtwarza klasycznych bohaterów fantasy znanych z „Władcy Pierścieni” J.R.R. Tolkiena czy „Conana barbarzyńcy” Roberta E. Howarda do swojego świata fantasy. W tym rozdziale analizuję barbarzyńskich bohaterów, magów, smoki, elfy, orków, gobliny i trolle, jak również prezentuję jak Pratchett zmienia tradycyjne spojrzenie na tego typu bohaterów – na przykład poprzez parodiowanie postaci magów i barbarzyńskich

herosów, czy indywidualizację orków, goblinów i trolli, które od czasów Tolkiena prezentowane były raczej jako bezmyślna horda. Pratchett czyni ich jeśli nie protagonistami, to przynajmniej ważnymi bohaterami drugorzędnymi. W przypadku goblinów także Pratchett zadaje bardzo ważne pytania odnośnie człowieczeństwa i segregacji rasowej – kto jest godzien zwać się człowiekiem? Pratchettowskie elfy również różnią się od elfów post-tolkienowskich – są bardzo podobne do elfów z folkloru, złych i złośliwych.

Czwarty rozdział rozważa możliwe kombinacje różnych gatunków literackich, zwłaszcza fantasy, jako dominującego gatunku w „Świecie Dysku,” z powieścią gotycką, fikcją kryminalną czy polityczną, korzystając z analizy postaci wprowadzających ww. gatunki.

Piąty rozdział stanowi przegląd postaci kobiecych w „Świecie Dysku”. Rozpoczyna go teoretyczny wstęp o krytyce feministycznej i gender studies, zaś potem następuje dyskusja nad kilkoma kobiecymi stereotypami dotyczącymi pracy i kultury. Analiza wykazuje, że postaci kobiece u Pratchetta przełamują ww. stereotypy.

Szósty rozdział jest poświęcony męskim postaciom w „Świecie Dysku”. Rozpoczynając teoretycznymi rozważaniami o Men’s studies, rozdział opisuje społeczne i zawodowe męskie stereotypy. Analiza wskazuje, że niektóre postaci męskie działają zgodnie z tymi stereotypami, zaś niektóre je przełamują. W piątym i szóstym rozdziale, analizuje postaci pod kątem czegoś, co nazywam re-dżenderyzacją ról społeczno-płciowych. Rozumiem ten termin jako odnoszący się do sytuacji, w których postać męska lub żeńska nie działa w myśl powszechnie przyjętych stereotypów i zasad, lecz 1) dostosowuje zasady do swoich potrzeb lub 2) łamie zasady i zachowuje się tak, jak gdyby był/a innej płci. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni w „Świecie Dysku” Pratchetta (z nielicznymi wyjątkami) podlegają re-dżenderyzacji. Jest też kwestia re-dżenderyzacji krasnoludów, która funkcjonuje inaczej niż dwie wcześniej wymienione.

Siódmy rozdział jest poświęcony czarownicom ze „Świata Dysku” Terry’ego Pratchetta. Po krótkim przedstawieniu historii czarownic, kontynuuję z dywagacjami na temat tego, jak Pratchett bawi się stereotypem złej wiedźmy, jaki znamy z kultury popularnej. Rozważania moje idą również w kierunku aspektów mocy czarownic, oraz widzęm jako postaci liminalnych.